

Huizenonderzoek - Hoe kunt u te werk gaan

Een gedegen onderzoek naar de geschiedenis van een huis is niet eenvoudig en vaak tijdrovend, maar kan leiden tot leuke en verrassende resultaten. Het verdient aanbeveling te beginnen bij de gegevens die reeds bij u bekend zijn en van daar uit verder terug te gaan in de tijd. Het is aan te raden die lijn te volgen omdat u te maken gaat krijgen met huisnummerwijzigingen, een overgang van huis- naar wijknummers en veranderende kadastrale aanduidingen.

Bij huizenonderzoek kunt u op zoek zijn naar antwoorden op een of meerdere van de volgende vragen:

1. Wat is er te vinden over de bouwgeschiedenis?
2. Wie waren de vroegere bewoners of gebruikers?
3. Wie waren de vroegere eigenaren?

Per vraag wordt hier onder uitgelegd hoe u te werk kunt gaan om te proberen het / de antwoord(en) te vinden. Mogelijk relevante bronnen worden gegeven en uitgelegd, met daarbij de archieven (toegangsnummers) waarin deze zich bevinden. Er wordt zowel naar de archieven betreffende Schiedam als naar de archieven van geannexeerde Gemeenten 'Oud-en Nieuw Mathenesse', 'Kethel en Spaland' en 'Nieuwland' verwezen.

Nadere toegangen

Mogelijk is een bron die u wilt raadplegen nader toegankelijk gemaakt door bezoekers van het Gemeentearchief. Nadere toegangen zijn een hulpmiddel om de door u gezochte informatie sneller en eenvoudiger vinden in de originele archiefstukken. Zo kan een bron toegankelijk gemaakt zijn op naam - de *alfabetische naamindex of klapper* -, of 'vertaald' naar makkelijker leesbare teksten - de *transcriptie* -, etc. In de inventarissen staat bij de betreffende bron aangegeven of er een nadere toegang op aanwezig is. Raadpleeg voor een volledig overzicht van de aanwezige nadere toegangen het [overzicht](#).

Literatuur

Als u uitgebreider informatie wenst, is er in de studiezaal van het Gemeentearchief relevante literatuur te raadplegen:

- Kees van der Wiel, Op zoek naar huis, straat of buurt: handleiding voor historisch huizenonderzoek. Boeknummers 22.7 en 22.9;
- P.Kruizinga, Bronnen betreffende de registratie van onroerend goed in de negentiende en twintigste eeuw (broncommentaren 3). Boeknummer 22.3.3
- C.L.Verkerk, Bronnen betreffende de registratie van onroerend goed in Middeleeuwen en Ancien Régime (broncommentaren 4). Boeknummer 22.3.4

1. Ik ben op zoek naar de bouwgeschiedenis

Bronnen

Krantenbank

U kunt in de [digitale krantenbank](#) op adres zoeken of het pand voorkomt. Mogelijk vindt u iets over de bouwhistorie. In verband met rechten is niet onze gehele collectie digitale kranten via de website raadpleegbaar; kranten tot 1944 zijn raadpleegbaar via onze online krantenbank, voor kranten vanaf 1945 kunt u de digitale krantenbank in de studiezaal raadplegen. Naast onze digitale krantencollectie zijn er kranten die uitsluitend in origineel beschikbaar zijn.

Beeldbank

U kunt in de [digitale beeldbank](#) zoeken of er historische foto's van het pand bestaan. U kunt in de digitale beeldbank zoeken of er historische foto's van het pand bestaan. De gehele beeldcollectie is online raadpleegbaar via de website van het gemeentearchief. De meeste panden zullen niet afzonderlijk afgebeeld zijn. Het is daarom aan te raden op straatnaam te zoeken, zonder toevoeging van het huisnummer.

Bouwvergunningen vanaf (1898) 1906

De Woningwet van 1901 verplichtte iedere gemeente tot het hebben van een bouwverordening; voor de bouw of verbouw van een huis moest vergunning aangevraagd worden. Schiedam stelde de bouwverordening vast in 1905. Als uw huis gebouwd is na 1905 (voor Kethel en Spaland vanaf 1898) vindt u mogelijk de oorspronkelijke bouwtekeningen in de serie verleende bouwvergunningen. Mocht het oorspronkelijke bouwdoos niet bewaard gebleven zijn, dan vindt u mogelijk verbouwtekeningen die u inzicht kunnen bieden in de bouwkundige veranderingen. Aan de hand van constructieve gegevens en eventueel verdwenen decoratie-elementen kunt u wellicht de ouderdom van een pand herleiden. Ook wanneer uw pand dateert van voor 1906 vindt u in deze serie wellicht verbouwtekeningen.

De bouwdoosiers zijn deels digitaal beschikbaar via mijnadres.org:

- Schiedam 1905-1954
- Kethel & Spaland 1898-1941.

Bouwdoosiers die niet digitaal beschikbaar zijn kunt u in origineel raadplegen in de studiezaal van het gemeentearchief. De studiezaalmedewerker kan snel voor u nagaan of er van het pand een (ver)bouwtekening is bewaard. Voor meer informatie kunt u het [informatieblad bouwvergunningen](#) raadplegen.

Zie voor bouwvergunningen [toegangsnummers 346 en 375](#).

Bouwtekeningen Schiedam 1854-1905

De Gemeenteraad van Schiedam stelde in 1854 al een verordening op het bouwen, betrekken en ontruimen van woningen vast. Dit resulteerde in een systeem van bouwvergunningen. Dateert uw pand van na 1854 maar van voor 1906 dan is er een kans dat u de oorspronkelijke bouwtekeningen kunt vinden. Van panden die nog ouder zijn vindt u misschien verbouwtekeningen. De serie is wel verre van compleet en de vergunningen zijn vaak zeer summier! Voor meer informatie kunt u het [informatieblad bouwvergunningen](#) raadplegen. Tekeningen zijn te vinden via een index in de studiezaal van het gemeentearchief.

Zie voor bouwtekeningen van de Commissie van Fabricage [toegangsnummers 526](#) en voor tekeningen die zich bevinden in de series ingekomen en uitgaande stukken van B&W en gemeenteraad [toegangsnummers 346](#).

Technische tekeningen Dienst Gemeentewerken

Als u op zoek bent naar de bouwhistorie van een gemeentelijk pand of gebouw, dan kunt u, mocht u in de serie bouwvergunningen niets kunnen vinden, de serie tekeningen van de Dienst Gemeentewerken raadplegen. Via onze website is een [toegang](#) op deze serie aanwezig. De tekeningen staan op 'microfiches' en zijn op te vragen bij de studiezaalmedewerker.

Naast deze technische tekeningen kunnen er betreffende Gemeentelijke panden dossiers met tekeningen in het archief van het Gemeentebestuur zitten.

Zie voor tekeningen Gemeentebestuur [toegangsnummers 346, 541-545](#)

Hinderwetvergunningen

Ook aan de hand van verleende hinderwetvergunningen kunt u soms nagaan welke bouwkundige veranderingen er hebben plaatsgevonden aan een pand. Tevens geven deze vergunningen inzicht in het gebruik van een pand. Schiedamse hinderwetvergunningen zijn er vanaf 1888, van Kethel en Spaland zijn er minuten van hinderwetvergunningen over de periode 1887-1940.

Op de serie verleende, gewijzigde en ingetrokken hinderwetvergunningen, 1888-1953, is een digitale nadere toegang ([NT60](#)) beschikbaar. In de serie vervallen hinderwetvergunningen van DCMR, 1884-1989 (2005), is te zoeken op naam van het bedrijf of op adres. De overige aanwezige series met hinderwetvergunningen, zowel betreffende Schiedam als Kethel en Spaland, zijn uitsluitend op jaar toegankelijk. De originele vergunningen zijn in te zien in de studiezaal.

Zie voor hinderwetvergunningen [toegangsnummers 346, 375, 541-543 en 550](#).

Overige bronnen

Er zijn meerdere bronnen die inzicht kunnen verschaffen in de bouwhistorie. In het Gemeentearchief bevinden zich bijvoorbeeld archieven van woningbouwverenigingen, maar ook de collectie tekeningen in de Topografisch Historische Atlas. In het laatste geval betreft het vaak tekeningen van historische panden als bijvoorbeeld het oude Stadhuis, de Beurs, het Proveniershuis etc. Zie voor overige bronnen [toegangsnummers 526, 362 en 475](#).

2. Ik wil weten wie de eerdere bewoners of gebruikers waren

De uitleg van bronnen die bij het zoeken naar het antwoord op deze vraag gebruikt kunnen worden is verdeeld in de periode voor en de periode na 1826. In dat jaar is de registratie van verblijfplaatsen van inwoners van de stad geregeld.

Bewoners en gebruikers 1826-1942

Bronnen

Krantenbank

U kunt in de [digitale krantenbank](#) op adres zoeken of het pand voorkomt. Mogelijk vindt u iets over bewoners of gebruik. In verband met rechten is niet onze gehele collectie digitale kranten via de website raadpleegbaar; kranten tot 1944 zijn raadpleegbaar via onze online krantenbank, voor kranten vanaf 1945 kunt u de digitale krantenbank in de studiezaal raadplegen. Naast onze digitale krantencollectie zijn er kranten die uitsluitend in origineel beschikbaar zijn.

Wijk- en bevolkingsregisters Schiedam ca. 1826-1918

Voor de registratie van verblijfplaatsen van inwoners van de stad en de veranderingen daaromtrent werd de stad ingedeeld in zeven wijken, genummerd A-G. Wijkmeesters administreerden in de *wijkregisters* (gevoerd van ca. 1826-1862) alle huizen, namen en beroepen van de bewoners. De naam zegt al dat deze registers wijksgewijs ingericht werden. U kunt dus zoeken op adres, met dien verstande dat de huisnummering niet gelijk is aan de huidige huisnummering. Voor het omzetten van het huidige huisnummer naar het oude wijknummer gebruikt u het *Register Kooyman*, raadpleegbaar in de studiezaal. De wijkregisters zelf zijn op microfiche aanwezig.

Voor de periode ca. 1862-1918 zijn er de *Bevolkingsregisters*. De serie is alfabetisch op persoonsnaam ingericht. Dit betekent dat u in de registers zelf wél kunt zoeken naar een persoon en de verblijfplaatsen, maar dat u niet van een willekeurig pand alle bewoners kunt opzoeken. Voor het zoeken op adres kunt u gebruik maken van de “toegangen tot de wijk- en bevolkingsregisters”, waaronder de *Huisregisters*. Deze maken deel uit van het archief en verwijzen naar de bevolkingsregisters. De bevolkingsregisters zijn op microfiche aanwezig in de studiezaal, de toegangen dient u in origineel te raadplegen.

U kunt in de inventaris ook het hoofdstuk “overige stukken betreffende de bevolkingsregistratie” bekijken. Mogelijk vindt u hier nog andere stukken die informatie kunnen bevatten over bewoners of gebruikers.

Zie voor de bevolkingsregistratie Schiedam [toegangsnummer 346](#).

Wijk- en bevolkingsregisters geannexeerde gemeenten ca.1837-1939

De wijk- en bevolkingsregisters van de geannexeerde gemeenten beginnen later dan die van Schiedam:

- Van de Gemeente ‘Oud-en Nieuw-Mathenesse’ zijn er wijkregisters over de periode 1837-1874.

Voor de periode na 1874 raadpleegt u de bevolkingsregisters van Schiedam; De Gemeente Oud- en Nieuw-Mathenesse werd in 1868 bij de gemeente Schiedam gevoegd. De registers zijn op microfiche raadpleegbaar in de studiezaal.

Zie voor de bevolkingsregistratie Oud- en Nieuw-Mathenesse [toegangsnummer 370](#).

- Van de Gemeente ‘Kethel en Spaland’ zijn er bevolkingsregisters (wijksgewijs ingericht) over de periode 1846-1925. Aansluitend is er een kaartsysteem van gezinskaarten (alfabetisch op persoonsnaam), ca. 1925-1939. De registers zijn op microfiche raadpleegbaar in de studiezaal.

Zie voor de bevolkingsregistratie Kethel en Spaland [toegangsnummer 375](#).

- Van de Gemeente 'Nieuwland' zijn er wijkregisters tot 1855. Voor de periode daarna raadpleegt u de bevolkingsregisters en gezinskaarten van Kethel en Spaland; de gemeente werd in dat jaar met Kethel en Spaland verenigd.

Zie voor de wijkregisters Nieuwland [toegangsnummer 333](#).

U kunt in de inventarissen ook de hoofdstukken "bevolking" bekijken. Mogelijk vindt u hier nog andere stukken die informatie kunnen bevatten over bewoners of gebruikers.

LET OP: Bovengenoemde registers zijn wijksgewijs of op persoonsnaam ingericht. Wijknummers of gegevens over bewoners kunt u bijvoorbeeld vinden via de kadastrale administratie.

Woningkaarten

Zowel voor Schiedam als voor Kethel zijn er door de secretarie, respectievelijk hulp-secretarie, kaartsystemen gemaakt waarin op adres gezocht kan worden. Deze *woningkaarten* geven alfabetisch op straatnaam, per woonadres, een opgave van de hoofdbewoners. Voor Schiedam zijn er woningkaarten over de periode 1910-1942, voor Kethel over de periode ca. 1939-1942. U kunt de kaartsystemen in origineel inzien in de studiezaal.

Zie voor de woningkaarten [toegangsnummers 346 en 375](#).

Volkstellingen

Stukken opgemaakt ten behoeve van algemene volkstellingen kunnen mogelijk ook informatie over bewoners bevatten. De eerste werd gehouden in 1828 (resulterend in de wijkregisters). Later waren er nog tellingen in 1839, 1850 en 1909.

Zie voor volkstellingen [toegangsnummers 333, 346 en 375](#).

Belastingregisters

In registers, kohieren of andere stukken betreffende personele belastingen en hoofdelijke belastingen en omslagen kunt u mogelijk ook gegevens vinden over de bewoners van een pand.

Zie voor stukken aangaande deze belastingen [toegangsnummers 333, 346, 370 en 375](#).

Bewoners voor 1826

Wijklijsten

In 1722 vaardigde het stadsbestuur een ordonnantie uit voor een college van wijkmeesters. Dit college had tot taak lijsten bij te houden van alle personen en families binnen de stad. Hiertoe werd de stad in wijken verdeeld. Van de wijkmeesteradministratie is slecht een lijst over de periode 1804-1807 bewaard gebleven

Daarnaast zijn over het jaar 1818 nog staten aanwezig die een opgave geven van hoofdbewoners in de wijken A en D-F.

Zie voor wijklijsten [toegangsnummers 293 en 346](#).

Quotisatie en personele belastingen

"Commissarissen tot het redres der personele quotatie" waren belast met het innen van personele belastingen. In stukken betreffende de quotisatie en kohieren en andere stukken betreffende personele en hoofdelijke belastingen en omslagen vindt u mogelijk gegevens over de bewoners van een pand.

Zie voor quotisatie en personele belastingen [toegangsnummers 291 en 294, 333, en 375](#).

3. Ik wil weten wie de eerdere huiseigenaren waren

Ook hier is de uitleg van bronnen die bij het zoeken naar het antwoord op deze vraag gebruikt kunnen worden in twee perioden verdeeld; de periode voor en de periode na 1832. Dit is het jaar van de invoering van het kadaster.

Huiseigenaren na 1832

Bronnen

Krantenbank

U kunt in de [digitale krantenbank](#) op adres zoeken of het pand voorkomt. Mogelijk vindt u iets over eigenaren. In verband met rechten is niet onze gehele collectie digitale kranten via de website raadpleegbaar; kranten tot 1944 zijn raadpleegbaar via onze online krantenbank, voor kranten vanaf 1945 kunt u de digitale krantenbank in de studiezaal raadplegen. Naast onze digitale krantencollectie zijn er kranten die uitsluitend in origineel beschikbaar zijn.

Kadaster

Per 1 oktober 1832 voerde het rijk, als hulpmiddel bij de heffing van de *grondbelasting*, het kadaster in. In de kadastrale registers wordt de grootte, de ligging, de bebouwde oppervlakte, het gebruik, de eigenaar etc. van percelen beschreven. Het kadaster is onmisbaar bij het onderzoek naar de geschiedenis van een huis of stuk grond omdat er veel uit op te maken is. U vindt de kadastrale registratie bij het Gemeentearchief omdat Gemeenten afschriften van deze rijksadministratie ontvingen.

Bent u op zoek naar de eigenaren van een pand, dan begint u met de *overzichtkaarten*. De Gemeente is in verschillende *secties* opgedeeld, wat op deze kaarten terug te vinden is. Als u het relevante sectienummer gevonden heeft kunt u in de *gemeentepans* het perceelnummer terug vinden. In het *register 71* vindt u vervolgens achter het perceelnummer het *artikelnummer*. Dit artikelnummer is gekoppeld aan een eigenaar. In de *leggers* vindt u achter de artikelnummers vervolgens de namen van eigenaren.

U kunt in omgekeerde volgorde te werk gaan als u van een bepaald persoon wilt weten welke panden, percelen of stukken grond deze in eigendom heeft (gehad). Er zijn alfabetische lijsten met de namen van eigenaren.

Bij het Gemeentearchief is de kadastrale registratie vanaf 1832 tot 1984 aanwezig. Voor gegevens van na 1984 kunt u terecht op de website www.kadaster.nl.

Zie voor de kadastrale bronnen [toegangsnummers 346, 541-543, 370, 375, 333 en 526](#).

Notarissen

Als u in het kadaster de naam van de eigenaar en het jaar van overdracht heeft gevonden, kunt u met deze gegevens in de archieven van notarissen de akte van transport proberen te vinden. In deze akte staat de vorige eigenaar vermeld en hoe en wanneer de eigendom is verkregen. De overdracht van een Schiedams pand hoeft niet per se voor een Schiedamse notaris gepasseerd te zijn!

De notariële archieven zijn aanwezig (openbaar) tot 1925. Een deel van de akten is op microfiche raadpleegbaar in de studiezaal, akten die nog niet gemicroficheerd zijn kunt u in origineel inzien. Op de [website](#) vindt u een index op de notariële akten tot 1842. Voor de jaren daarna dient u de 'repertoria' te raadplegen; indexen vervaardigd door de notaris zelf. Ook de repertoria zijn deels op microfiche, deels in origineel in te zien.

Zie voor de archieven van notarissen na 1811 [toegangsnummer 276 e.v.](#)

Huiseigenaren voor 1832

Bronnen

Belastingregistratie 1812-1832

Voor de invoering van het kadaster kunnen andere belastingregisters geraadpleegd worden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan:

- "Relevés des actes de ventes" staten houdende opgave van eigendomsverandering door verkoop;
- "Livres de mutations" registers houdende opgave van eigendomsovergang van gebouwde en ongebouwde eigendommen;
- staten houdende opgave van de veranderingen die in de kohieren van de grondbelasting en de belasting op deuren en vensters aangebracht moeten worden;
- registers van eigendomsovergang.

Zie voor deze en andere belastingregisters na 1811 [toegangsnummers 346, 370, 375 en 333](#).

Registers van huiseigenaren

In het archief van de Gerechten van Schiedam bevinden zich de “registers van de eigenaars der gebouwen volgens de nummers van de verponding, met aantekening van de overgangen en verbanden”. De huiseigenaren werden vanaf 1734 geregistreerd volgens de nummering van de verponding (belastingnummer). In de registers staan de percelen op verpondingsnummer, met vermelding van de eigenaar en het te betalen belastingbedrag. De registratie is bijgehouden tot 1811. Niet alleen de namen van huiseigenaren zijn er in terug te vinden, maar ook transporten en andere verbanden.

Een index op kaartstelsel is aanwezig in de studiezaal. U vindt daarin nummers die verwijzen naar de registers. In de registers vindt u vervolgens data waarmee u uw onderzoek kunt vervolgen in de giftboeken (zie hier onder). Soms vindt u in de index een datum in plaats van een nummer. U kunt dan direct uw onderzoek vervolgen in de giftboeken.

De registers van huiseigenaren zijn op microfiche aanwezig in de studiezaal.

Zie voor deze registers [toegangsnummer 454](#).

Giftboeken

In het archief van de Gerechten van Schiedam onder “Vrijwillige rechtspraak” bevinden zich de “Giftboeken” over de periode 1546-1811. Dit zijn registers waarin onder meer overdrachten van onroerende goederen zijn ingeschreven. Gegevens over de verkoper, de koper, de naam van het huis, de ligging, de cijzen en rechten op het huis of de grond, de verkoopprijs en de verkoopvoorwaarden zijn er in terug te vinden.

De Giftboeken zijn op microfiche in de studiezaal raadpleegbaar. Sommige bevatten een alfabetische index, maar handiger! is, eerst via de website gebruik te maken van de nadere toegangen die vervaardigd zijn door bezoekers van het Gemeentearchief Schiedam. Zij hebben al een belangrijk deel van de giftboeken ontsloten. Zie hiervoor het [Overzicht Nadere Toegangen](#).

Zie voor de giftboeken en andere bronnen aangaande overdrachten van onroerende goederen [toegangsnummers 454 en 320-323](#).

Verpondingen

In de archieven van stadsbesturen, ambachten en municipaliteiten bevinden zich veel archiefstukken die gegevens bevatten over het bezit, de verandering of de waarde van onroerend goed. In verpondingsregisters, opgemaakt ten behoeve van de belastingheffing, werden de eigenaren van huizen of grond - meestal op enig moment in een bepaald jaar - nauwkeurig bijgehouden. Ook eigendomsovergangen zijn hierin terug te vinden. De originele bronnen kunt u raadplegen in de studiezaal.

Zie voor verpondingsregisters [toegangsnummers 291-297, 375 en 333](#).

“Gaarders van 's lands lasten”

Andere gegevens over eigenaren en taxatie van eigendommen zijn te vinden in de archieven van de “gaarders van 's lands lasten”, die zich bevinden in de verschillende gerechtelijke archieven. Deze gaarders (secretarissen) inden verschillende *penningen* (belastingen), waaronder de 40^e penning (2,5%) geheven op de verkoop van roerende en onroerende goederen, en de 20^e penning (5%) geheven op goederen die verkregen waren uit erfenissen (collaterale successie genoemd). Ook hielden de secretarissen “registers van memories” bij, waarin de aangifte van nagelaten goederen werden geregistreerd, en “taxatieregisters”, waarin de nagelaten goederen werden geregistreerd van personen zonder erfgenamen.

Zie voor registers en staten opgemaakt door de gaarders [toegangsnummers 454 en 320-321](#).

Overige bronnen

De belangrijkste bronnen die u kunt raadplegen zijn hierboven uitgelegd. Deze maken onderdeel uit van de archieven van Gerechten, Stadsbesturen, Ambachten en Municipaliteiten. Toch is het zinvol deze en andere archieven (bijvoorbeeld het archief van de *Heerlijkheid Kethel en Half Spaland* en het archief van de *Weeskamer*) nader te bekijken op aanwezige stukken die mogelijk informatie bevatten over huiseigenaren. Als u relevante stukken vindt, is in de inventaris aangegeven of de stukken op microfiche aanwezig zijn. Bij geen vermelding kunt u de stukken in origineel inzien.

Enige trefwoorden die u kunnen helpen relevante stukken te vinden:
(her)taxatie, verhuring, verkoping, verpachting, impost, kohier, cijns, tijns, (grond)belasting, tiend,
eigendom, testament, omslag, transport, hypotheke(n) (hypotheccatiën).
Zie voor nader onderzoek [toegangsnummers 291-294, 296-298, 301, 318, 320-322, 333, 375, 454, 477](#).